

Тетяна Чонка

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II
<https://orcid.org/0000-0002-5567-813X>
tchonca14@gmail.com

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Анотація: У статті подано короткий аналітичний огляд сучасної української літератури; представлено творчість кількох яскравих, на нашу думку, митців, які репрезентують різні географічні регіони України та є представниками різних творчих поколінь; здійснено спробу аналізу окремих творів Ліни Костенко (першого прозового роману «Записки українського самашедшого», 2011), Юрія Андруховича (збірки есеїв «Тут похований Фантомас», 2015), Володимира Лиса (романів-хронік «Століття Якова», 2010 та «Соло для Соломії», 2013), Юрія Винничука (роману «Танго смерті», 2012), Ірен Роздобудько (роману «ЛСД. Ліцей слухняних дружин», 2013), Марії Матіос (роману у новелах «Майже ніколи не навпаки», 2007), Євгенії Кононенко (роману-детективу «Імітація», 2001), Яни Дубинянської (повісті «Дружини привидів», 2003).

Акцентовано на важливості вивчення цих творів у загальноосвітніх і вищих закладах України, адже в них представлено екзистенційну проблематику, актуальну для нашого сьогодення, і – що неабияк важливо – показано правдиву історію України, що десятиліттями приховувалася, зокрема: реалії життя українців від часів панування Австро-Угорщини до тоталітарного режиму СРСР, аварія на Чорнобильській атомній електростанції, її наслідки та реакція на цю трагедію радянської влади, холодна війна між Америкою та СРСР тощо. Проілюстровано своєрідність побуту та світогляду українців на Галичині (Ю. Винничук), Поліссі (В. Лис), Буковині (М. Матіос). Розкрито масштабність

охоплення проблем сучасності у творчості Ю. Андруховича та Ліни Костенко: проблеми освіти, культури (музика, книги, кіно, радіо, телебачення), виховання, політики й економіки, загальнолюдські цінності й тимчасова мода – і необхідності їх переосмислення в контексті сьогодення.

Наразі можемо констатувати, що представлені у статті твори сучасної української літератури відтворюють основні реалії українського суспільства в їх історичному розрізі: вони намагаються правильно формулювати запитання і спонукають шукати на них відповіді.

У своїй статті ми не претендували на вичерпне висвітлення досліджуваної теми, адже добре усвідомлюємо її масштабність. Проте, обравши предметом нашого дослідження аналіз творчого доробку авторів-сучасників, маємо на меті довести необхідність популяризації текстів сучасних українських авторів серед молоді задля її долучення до обговорення важливих проблем нашого сьогодення і усвідомлення нею відповідальності за власну долю, долю свого народу й людства загалом.

Сподіваємося, що творчість запропонованих авторів може викликати зацікавлення у широкого кола читачів і за межами України.

Ключові слова: Ліна Костенко, Юрій Андрухович, Володимир Лис, Юрій Винничук, Ірен Роздобудько, Марія Матіос, Євгенія Кононенко, Яна Дубинянська.

Tetyana Chonka

Ph.D. in Philology, Senior Lecturer at the Department of Philology,
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
<https://orcid.org/0000-0002-5567-813X>
tchonca14@gmail.com

ANALYTICAL REVIEW OF MODERN UKRAINIAN LITERATURE

Summary: The article gives a brief analytical overview of modern Ukrainian literature; presents the literary career of several bright, in our opinion, artists, who represent different geographical regions of Ukraine and also different generations of writers. The author of the article made an attempt to analyze the literary works by Lina Kostenko (the first prose novel, *The Notes of a Ukrainian Madman*, 2011), by Yuri Andrukhovych (collection of essays "Here was buried Fantomas", 2015), by Lys Volodymyr (novel-chronicle "Jacob's century", 2010 and "Solo for Solomiya", 2013), by Yuri Vynnychuk (novel "Tango of death", 2012), by Irene Rozdobudko ("LSD. Lyceum of obedient wives", 2013), by Maria Matios (novels "Hardly ever otherwise", 2007), by Yevgeniya Kononenko (novel "Imitation", 2001), by Jana Dubinyanska (novels "The ghosts' wives", 2003).

Emphasis is placed on the importance of studying these works in secondary and higher educational institutions of Ukraine, as they present existential issues relevant to our time, and, what is very important, show the true history of Ukraine, hidden for decades. The works depict the realities of Ukrainian life since Austro-Hungarian times to the totalitarian regime of the USSR, in particular, the accident at the Chernobyl nuclear power station, its consequences and reaction of the Soviet government to this tragedy, the Cold War between America and the USSR and more.

The originality of life and worldview of Ukrainians in Galicia (Yu. Vynnychuk), Polissya (V. Lys), Bukovyna (M. Matios) is

illustrated. The modern issues in the works of Yu. Andrukhovych and Lina Kostenko, that is, problems of education, culture (music, books, cinema, radio, television), politics and economics, universal values and temporary fashion and the need to rethink them in today's context are revealed.

Now we can state that the works of modern Ukrainian literature presented in the article reproduce the main realities of the Ukrainian society in their historical context: they try to formulate the questions correctly and encourage seeking answers for these questions.

In our article, we did not claim to make a full coverage of the research topic, because we are well aware of its scale. However, choosing the subject of our study to analyze the creative work of contemporary authors, we aim at proving the need to promote the texts of contemporary Ukrainian authors among young people to involve them in discussing important issues of our time and to make them be aware of responsibility for their own destiny, their people and humanity.

We hope that the literary works by the proposed authors can be of interest to a wide range of readers not only in Ukraine, but also abroad.

Key words: Lina Kostenko, Yuri Andrukhovych, Lys Volodymyr, Yuri Vynnychuk, Irene Rozdobudko, Maria Matios, Yevgeniya Kononenko, Jana Dubinyanska.

1. Вступ

Українська література ХХ ст. відзначається яскравими й часто трагічними подіями: «Розстріляне Відродження» початку століття представлено іменами митців-модерністів М. Хвильового, В. Підмогильного, М. Куліша, М. Вороного тощо, митців-емігрантів В. Барки, І. Багряного, Є. Маланюка та ін. Панівному соцреалізму середини століття кинули потужний виклик шістдесятни-

ки, зокрема, яскрава плеяда митців – Л. Костенко, І. Драч, М. Вінграновський, В. Симоненко, Гр. Тютюнник...

Після розпаду СРСР в Україні, як і в інших колишніх республіках, відбуваються кардинальні зміни в усіх сферах життя. Літературний процес 80–90-х років минулого століття нагадує «невідкладну шокую терапію з обов'язковим хірургічним втручанням» після довгої і, здавалося б, невиліковної хвороби – ракової пухлини під назвою

«соцреалізм». Загострення проявилось через конфлікт літературних поколінь, яких, на думку багатьох критиків, примирила трагедія на ЧАЕС: їх об'єднало спільне горе і єдина місія мистецтва – антропологічна.

У пострадянський період в українську літературу потужною хвилею влилися нові імена, кількість яких щороку все більше зростає. З'являється чимала кількість книжкової продукції із-за кордону. Сучасний український письменник опинився у «підвішеному» стані: як знайти свій стиль, догодивши смакам публіки і залишаючись собою, серед такого розмаїття і без жодної матеріальної підтримки з боку держави?! Читачеві усе важче зорієнтуватися у цьому вирі експериментів на рівні тематики, стилів, жанру, мови тощо. Демократичність і свобода слова в цій ситуації – палиця на два кінці: свобода – це невід'ємна основа будь-якої творчості, але лише до тих пір, поки вона не переходить у безвідповідальність. Про цю небезпеку попереджає 1999 р. Ліна Костенко у своїй статті «Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала»¹: «...В переносному значенні таким телескопом, з такою системою дзеркал у кожній нації, в кожному суспільстві повинен бути весь комплекс гуманітарних наук, з літературою, освітою, мистецтвом, – і в складному спектрі цих дзеркал і віддзеркалень суспільство може мати об'єктивну картину самого себе і давати на світ невикривлену інформацію про себе, сфокусовану в головному дзеркалі». Наразі можемо констатувати, що література стає цим головним дзеркалом, яке відтворює основні реалії сучасного українського суспільства в їх історичному розрізі: вона намагається правильно формулювати запитання і спонукає шукати на них відповіді, а не просто автоматично проголошує відшліфовані сентенції класиків. Підтвердженням цьому є слова Ю. Андруховича з інтерв'ю Наталії Дмитренко газеті «Без Цензури»: «У принципі, це дуже важливо – формулювати якісь речі, запускати їх в обіг (те, що цинічно називають мислєвірусами), бо насправді суспільство потребує формулювань. Це те, що всі розуміють, але чомусь бракує літературної форми... Україні потрібен

шлях відкритості й контактів. Цей світ узагалі контактний, ізольовані в ньому не виживають»².

Актуальність і новизна нашого дослідження обумовлена тим, що об'єктом нашої уваги є твори сучасної української літератури. Під поняттям «сучасна українська література» найчастіше розуміють сукупність художніх творів, написаних від часу здобуття Україною незалежності в 1991 році й дотепер.

Стаття Вікіпедії «СУЛ» подає наступні імена:

Відомі сучасні українські поети: Грицько Чубай, Іван Низовий, Олег Лишега, Віктор Неборак, Василь Герасим'юк, Ігор Римарук, Петро Мідянка, Іван Малкович, Оксана Забужко, Юрій Андрухович, Кость Москалець, Павло Вольвач, Володимир Цибулько, Ігор Павлюк, Сергій Жадан, Галина Крук, Олег Коротаєв, Мар'яна Савка, Маріанна Кіяновська, Олег Гуцуляк, Андрій Бондар, Остап Сливинський, Дмитро Лазуткін, В'ячеслав Гук, Олег Коцарев, Богдана Матіяш, Степан Дупляк, Павло Коробчук, Богдан-Олег Горобчук, Олег Коцарев, Ірина Шувалова, Андрій Любка, Лесь Белей, Катерина Бабкіна, Лесик Панасюк, Олена Герасим'юк, Дарина Гладун, Тарас Малкович, Оксана Гаджій, Михайло Жаржайло, Заза Пауалішвілі, Катерина Калитко, Елла Євтушенко, Мирослав Лаюк, Любов Голота, Леся Бардак.

Провідні прозаїки: Валерій Шевчук, Володимир Діброва, Юрій Винничук, Юрій Гудзь, Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Юрій Покальчук, Галина Пагутяк, Юрій Іздрик, Євген Пашковський, Олесь Ульяненко, Павло Вольвач, Степан Процюк, Тарас Прохасько, Тимофій Гаврилів, Наталка Сняданко, В'ячеслав Гук, Сергій Жадан, Анатолій Дністровий, Дзвінка Матіяш, Ірена Карпа, Таня Малярчук, Любка Дереш, Іван Корсак, Юрій Мушкетик, Роман Іваничук, Михайло Слабошпицький, Юрій Щербак, Любов Голота.

Серед есеїстів відомі передовсім Микола Рябчук, Віталій Жежера, Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Василь Махно, Олександр Бойченко, Юрко Прохасько, Анатолій Дністровий, Андрій Бондар, Леся Бардак.

Сучасні драматурги: Наталя Ворожбит, Олександр Ірванець, Надія Симчич, Неда Неждана,

¹ Детальніше: <https://ukrlit.net › article>

² Детальніше: <http://artvertep.com/news/>

Лесь Подерв'янський, Павло Ар'є, Анна Багряна, Олена Клименко, Ігор Павлюк, Олег Миколайчук-Низовець, Сергій Щученко, Артем Вишневський, Олександра Погребінська, Олекса Слінець, Володимир Сердюк, Марина Смілянець, Олександр Гаврош.

Ставимо собі за мету у межах даної статті подати огляд творчості кількох яскравих, на нашу думку, митців, які репрезентують різні географічні регіони України та є представниками різних творчих поколінь сучасної української літератури. Відповідно, основним методом нашого дослідження є аналітичний.

2. Покоління «класиків» – Ліна Костенко

Покоління «класиків» представлено в сучасному літературному процесі яскравою постаттю Ліни Костенко (1930 р.н., проживає в м. Києві). Неперевершена поетеса (поетичні збірки «Над берегами вічної ріки» (1977), «Неповторність» (1980), «Сад нетанучих скульптур» (1987), роман у віршах «Маруся Чурай» (1979), поема «Берестечко» (1999, 2010)), кожне слово якої є зразком вишуканої естетики, правдивості й афористичності. Поціновувачі поезії знайдуть у цих збірках високу філософію, передану лаконічно і широко, природну й натхненну, у якій відсутній будь-який зайвий пафос.

І в житті, як на полі мінному,
я просила в цьому сторіччі
хоч би той магазинний мінімум:
– Люди, будьте взаємно ввічливі! –
і якби на те моя воля,
написала б я скрізь курсивами:
– Так багато на світі горя,
люди, будьте взаємно красивими.

(Костенко 1989: 193)

2010 року вона опублікувала перший прозовий роман «Записки українського самашедшого», що став одним із лідерів продажу серед українських книжок у 2011 році. Основною причиною, яка спонукала її перейти на прозу, – це біль за Україну і українців, сором і страх за людину і людськість, які сліпо котяться в прірву. Мова

роману афористична. Наведемо кілька прикладів: «По-моєму, гуманітарна катастрофа тепер всесвітня. Мертві тіла валяються не повсюдно, але скрізь повно мертвих душ» (Костенко 2011: 363), «Якийсь всесвітній семафор несправний. Не туди їде людство» (Костенко 2011: 294), «А як зупинити рух на глобальних магістралях біди?!» (Костенко 2011: 279), «Це ж тільки герої різні, а подонки всіх націй однакові. Завойовники теж» (Костенко 2011: 282), «Людство у Всесвіті теж безпритульне. Крім гіпотези про глобальне потепління, є ще й інша – про глобальне обледеніння» (Костенко 2011: 259), «Бог з вами, люди. Все, до чого ми байдужі, байдуже до нас. Через те ми такі й смертельно самотні. Хтось же й наше страждання дивиться, як серіал» (Костенко 2011: 245), «Людам не те що позакладало вуха – людам позакладало душі» (Костенко 2011: 222), «Життя – це теж посекундна тарифікація... Доводиться платити за кожен секунду. А секунди летять. Отак можна вмерти й нічого не встигнути. Встигаєш тільки втомитися» (Костенко 2011: 122), «Час натягується, як тятива, але не в руках Купідона» (Костенко 2011: 21).

За формою роман є літописом перших чотирьох років ХХІ (з 2000 по 2004 роки) століття, поданий у вигляді щоденника 35-річного програміста.

Недаремно письменниця обрала форму блогу: можемо констатувати, що, обравши саме таку форму спілкування зі своїми читачами, письменниця прагне, щоб принаймні люди, які читають, сприйняли ці меседжі й почали вголос говорити про нагальні проблеми свого суспільства й людства в цілому.

3. Зародження постмодернізму в українській літературі

Поява літературного угруповання «Бу-Ба-Бу» (Бурлеск – Балаган – Буфонада) засвідчила утвердження постмодернізму в українській літературі (варто зазначити, що поети Олександр Ірванець та Віктор Неборак і сьогодні пишуть у «сміхово-карнавальному ігровому» стилі). Роман Юрія Андруховича, одного із найбільш епатажних митців-сучасників, (1960 р.н., проживає в м. Івано-Франківську) «Рекреації» (написаний 1991 р.,

перекладено англійською, російською, німецькою, чеською мовами) – перший постмодерністський роман, героями якого стала «богема» – митці, а події розвиваються за усіма законами постмодернізму: у ньому присутні карнавалізація, маргінальність, колаж, бриколаж. Сам автор під час презентації книги есеїв «Тут похований Фантомас» у 2015 році зазначив, що саме «Рекреації» стали його найбільшим прозрінням-передбаченням, адже насправді його розв'язка є своєрідним сценарієм подій, які відбулися в Москві 26 грудня 1991 року, що призвели до розпаду СРСР. Основною проблемою роману є висвітлення буття митця в сучасному українському суспільстві, а основною ідеєю – ствердження того факту, що митець має бути вільним від будь-яких служінь (суспільству, ідеології, партії тощо). Романи «Московіяда» (1993, перекладено англійською, російською, німецькою, чеською та угорською мовами) та «Перверзія» (1996) продовжують оповідь про пригоди митців-богеми, розпочату в «Рекреаціях» (1992), тому їх можна вважати трилогією.

У 2007 році вийшов друком мемуарний роман «Таємниця» і «Дванадцять обручів»; 2011 «Лексикон інтимних міст», 2015 збірка есеїв на актуальну тематику «Тут похований Фантомас». Можемо констатувати значні зміни в стилі митця: від епатажного постмодерного до оксиморонного синтезу розмовно-побутового із екзистенційним, зокрема, у збірці есеїв «Тут похований Фантомас», у якій можемо виокремити три основні проблемно-тематичні групи: за кількістю ТСН-ок найбільше присвячено проблемам музики («Бенкетні канти злих часів», «Ковток Дилана», «ФМ і fm», «За ґратами», «Кримінальні хроніки», «Із різдвом Давидовим», «Соло для барабанів», «Поля Атенрай», «Зорн і радість», «Концерт із ведмедем»), порівну – літературі («Ліжко його українське», «Холод», «Від перекладача», «Перший національний порнограф», «Як здобути свободу?») і кіномотографу («Улюблена французька фраза», «Спецоперація «К», «Ковток Дилана», «Тату і табу», «Тут похований Фантомас»). Незважаючи на почасти гротескність зображуваного, читач знайде в цій збірці й витончений гумор, і професійні міркування про музику й літературу.

4. Поєднання етнографізму та загальнолюдських цінностей: Полісся у творчості Володимира Лиса

Яскравою постаттю сучасної літератури є Володимир Лис (1950 р.н., Волинь). Серед численних творів автора (понад 20 романів, детективних, фантастичних тощо, кількох повістей і драм) найбільш відомими на сьогодні є сімейні саги, романи-хроніки «Століття Якова» (2010) (у 2016 р. за романом «Століття Якова» Студією 1+1 знято однойменний серіал) та «Соло для Соломії» (2013), у яких розкрито життєву долю звичайних на перший погляд селян на широкому тлі історичних подій в Україні протягом останніх двох століть. Сила почуттів і характерів героїв, які відстоюють своє право жити і кохати, настільки приваблюють, що романи читаються на одному диханні. Події обох творів починаються на Поліссі. «Століття Якова» – захоплива розповідь про життя одного поліського українця, який за свій столітній вік пережив п'ять держав: Російську імперію, УНР, Польщу, гітлерівську Німеччину, сталінський СРСР і дожив до незалежної України. Оповідь ведеться у двох планах – реальні події життя майже столітнього Якова і його спогади: про перше кохання, яке в нього украли, бо в українському селі дівчина не мала права обирати собі чоловіка, якщо це за неї зробили батьки; про боротьбу за кохану і втечу від неможливості бути з нею на службу у Військо Польське; про кохання до польської шляхтянки, яка, покинувши звичне життя, знайшла його у далеких Загорянах і залишилася з ним жити у простій мужичій хаті; трагічну українсько-польську різанину, яка забрала життя Зосі й життя кількох їх дітей; про війну з німцями, полон та драматичні повоєнні події. Проте ці трагічні випробування не вбили в ньому Людину: у свої 95 років Яків рятує життя дівчини-наркоманки і наступні роки до свого століття чекає листа від неї, щоб переконатися, що в неї все гаразд, та заспокоїтися; чекає на приїзд свого сина, якого доля закинула далеко від рідного села.

«Соло для Соломії» – роман про нелегку долю поліської жінки-селянки протягом ХХ століття, щастя якої руйнують трагічні перипетії державної історії. Соломія не лише неймовірно гарна, але й сильна духом, здатна боротися за своє ща-

стя, протистояти селянським і радянським антилюдським законам. Проте серед усіх чоловіків, які закохувалися в неї, не знайшлося жодного, який би відмовився від своїх політичних амбіцій і страхів, щоби зробити її щасливою.

5. Галичина у творах Юрія Винничука

Юрій Винничук (1952 р.н, народився в Івано-Франківську, мешкає у Львові), журналіст, поет, драматург, прозаїк, дитячий письменник, відомий своїми літературними містифікаціями (серед яких переклад віршів давньоірландського поета Ріангабара, акровірш «Пісня світова» Анни Люболичівни, щоденники Роксолани «Житіє гаремное» тощо), трохи скандальним іміджем через еротичну тематику (протягом 1995–1998 рр. Винничук працював головним редактором еротичної газети «Гульвіса» (Львів)) та висвітленням богомного життя Львова. Серед найвідоміших художніх творів Винничука, як зазначено у статті Вікіпедії, є романи «Діви ночі» (1991), «Танго смерті» (2012), «Аптекарь» (2015), «Цензор снів» (2016), «Лютеція» (2017) та «Нічний репортер» (2019). Серед творів для дітей, більшість яких екранізована, – повість «Місце для дракона» (1990) та ціла низка казок: «Цукровий півник», «Метелик вивчає життя», казки про друзів Чеберяйчиків. Винничук також відомий як упорядник краєзнавчих книг «Легенди Львова» (1999), «Кнайпи Львова» (2000), «Таємниці львівської кави» (2001), а також численних збірок та антологій української літератури. Зокрема, він є упорядником антології української фантастики XIX століття «Огнений змії» (1989), збірки української літературної казки XIX століття «Срібна книга казок» (1993), збірки українських літературних казок «Зачароване місце» (2006) тощо. За словами Т. Кахановської та М. Назаренко: «Винничук – взагалі фігура настільки багатогранна, що може вважатися „сам-собі-літоб’єднанням“»³. Найбільш відомим твором автора став захоплюючий, екзотичний

роман з елементами містифікації «Танго смерті» (2012) (перекладений польською й німецькою мовами), відзначений премією Книга року Бі-Бі-Сі за 2012 рік. У цьому романі є все: і багатонаціональні жарти (героями є четверо друзів – єврей, українець, поляк і німець), і їхні трагедії (події в романі відбуваються у двох вимірах: у довоєнному Львові та під час Другої світової війни й у наші дні), загальнолюдські трагедії й пошуки спорідненої душі, реальність і містифікація. Увагу читача насамперед приверне захопливий сюжет, у якому є пошуки давнього манускрипту й розкрито таємницю «Танго смерті», яке виконували в’язні Янівського концтабору у Львові: до тих, хто помирав під це танго, у наступному житті поверталася пам’ять про їхнє попереднє життя.

6. Буковина у творчості Марії Матіос

Колоритною постаттю сучасної української літератури є письменниця з Буковини Марія Матіос (1959 р.н.), поетеса, авторка понад 17 романів, та відома вона насамперед романом «Солодка Даруся» (2004, перекладено польською, хорватською, німецькою, французькою, російською, литовською, італійською, англійською, сербською мовами, екранізовано 2015 року) й романом у новелах «Майже ніколи не навпаки» (2007, перекладено англійською). Її творчість яскраво репрезентує так зване «жіноче письмо», адже об’єктом уваги мисткині є внутрішній світ жінки-буковинки, через це її твори насичені екзотичним колоритом та історичними реаліями рідного для письменниці краю. Романи побудовані поєднанням окремих новел у їх ідейно-художній, а не хронологічній послідовності. Долі героїв представлені в контексті трагедій і традицій їхнього краю. Письменниця стверджує право на щастя Людини, Жінки, право не бути осудженими і засудженими.

«Майже ніколи не навпаки» – це сімейна сага у новелах, у якій подано історію гуцульських родин Чев’юків, Кейванів, Варварчуків від часів Австро-Угорської імперії, Першої світової війни й аж до середини XX століття. Роман складається з трьох новел, у яких йдеться про складні людські стосунки. Розв’язка неочікувана: в молодості Кирило Чев’юк зрадив своїй коханій, одружившись

³ Красуля, О. ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА ДИТЯЧОЇ ПРОЗИ Ю. ВИННИЧУКА. Матеріали студентських наукових читань: зб. наук. праць. ст. 65.

за розрахунком і не підозрюючи, що цим своїм вчинком наперед прирече усіх своїх нащадків на нещасливу долю.

Сама авторка так прокоментувала цей твір: «Ця книга – про те, на що здатне людське серце, яке вражене любов'ю, ненавистю, бажанням помсти, заздрістю, і на що воно спроможне у часи випробування радістю і печаллю. Коли мене питали, яка головна думка твору, відповідала і такими ж словами підписувала книжки: „Честь понад усе“. Кожен персонаж доводить своє людське алібі морального плану. Воно може видатися для когось жорстокістю чи злом. Я намагаюся розвернути кожну людину так, як розвертають діамант перед прожектором, і з'ясувати, чому людина вчинила, можливо, жорстоко, але справедливо»⁴.

Морально-етичні, філософські, екзистенційні проблеми людського життя є предметом осмислення в оповіданні М. Матіос «Апокаліпсис» (2006) та повісті «Армагедон уже відбувся» (2011). Самі назви свідчать про масштабність проблематики цих творів, проте розкриває їх письменниця не у загальнолюдському аспекті, а наголошує на не менш трагічному прояві цих фатальних явищ у житті окремих особистостей, адже жодна людина не застрахована від них, незважаючи на особисті пріоритети, життєві цінності та вчинки, тому що незалежно від її волі вона є частиною далеко не досконалого суспільства.

7. Жіноча проза. Ірен Роздобудько

Зовсім іншу манеру жіночого письма представляє уродженка Донецька Ірен Роздобудько (1962 р., мешкає в м. Київ), поетеса, авторка понад 30 романів. Найбільш відомими є її романи «Гудзик» (2005, перекладено англійською та російською мовами, екранізовано 2008 р.), «Зів'ялі квіти викидають» (2006, перекладено російською мовою), повість «Все, що я хотіла сьогодні» (2008), роман «ЛСД. Ліцей слухняних дружин» (2013, перекладено російською мовою) тощо. Кожен роман

письменниці відрізняється від попереднього: захоплювальний сюжет, яскраві характери, часто неочікуваний фінал.

«ЛСД. Ліцей слухняних дружин» поєднує в собі ознаки пригодницького, детективного роману й мелодрами з елементами соціальної фантастики.

Сюжет розгортається навколо ліцею, у якому виховують молодих дівчат, котрі в майбутньому мають стати ідеальними дружинами для багатих чоловіків, готових за них заплатити чималу суму. Дівчат забирають із сімей ще маленькими, щоби вони не пам'ятали своїх рідних, адже родинні стосунки можуть погано вплинути на виховання ідеальної дружини-ляльки. Вони навіть імен одне одного в ліцеї не знають (як правило, користуються анаграмами зі своїх справжніх прізвищ та імен), щоб між ними не зав'язувалися теплі, дружні стосунки, які у майбутньому стануть на заваді при виконанні функції ідеальної дружини. Дівчата гарні, освічені (в міру: наприклад, при вивченні творів класичної літератури, тексти їм давали «цензуровані»), а головне – слухняні.

Головна героїня Пат – вихованка цього ліцею, яку, як і інших дівчат, переконують у тому, що все, що відбувається за межами закладу, не варте уваги, а справжнє життя полягає у покірному служінні своєму майбутньому чоловікові. Та випадкове знайомство із саксофоністом, який завітав до їхнього закладу під час розслідування вбивства однієї з вихованок, відкриває їй очі і Пат утікає з ліцею. Вона зовсім не адаптована до життя поза ліцеєм, проте її внутрішня аристократичність і людяність ведуть її у правильному напрямку.

Мова творів Ірен Роздобудько, на відміну від колоритної діалектної мови М. Матіос, літературна: за нею можна вивчати українську мову (як і за поезією Ліни Костенко). Її герої, як правило, творчі особистості, долі яких читач (непомітно для себе) починає «присвоювати», неочікувано для себе починає шукати сенс власного існування, доходячи висновку, що основне його призначення – бути щасливим кожного дня.

⁴ <https://molbuk.ua › 2074-ljublj-negdnikv-jakikh-vimalovuju-u>

8. Жіночий інтелектуальний детектив Євгенії Кононенко

Євгенія Кононенко (народилася 1959 року в Києві, де мешкає і сьогодні), перекладачка, авторка низки збірок малої прози та кількох романів, серед яких найбільш відомими є «Імітація» (2001) та «Зрада. ZRADA made in Ukraine» (2002), які репрезентують жіночий інтелектуальний детектив. Її героїні – інтелектуалки, як правило, жителі столиці. У романах знаходимо описи як елітних місць Києва, так і сумних реалій українських провінцій. Детективна фабула обох романів (на відміну від класичного детективу) спрямована на розкриття психології вчинків головних героїв, які у сучасному світі звикли імітувати все – почуття, стиль життя, втрачаючи при цьому себе і своє щастя. Усвідомлення несправжності й помилковості такого способу існування в суспільстві приходиться до героїв у кризові ситуації їх життя. Можливо, саме трагічний фінал призначений для сучасного читача як нагадування про плинність людського життя й застереження від фатальних помилок, які на перший погляд видаються побутовими дрібницями.

В «Імітації» все нібито відбувається за законами жанру: за дивних обставин загинула молода жінка з середовища київської «еліти», і дуже сумнівно, що це був нещасний випадок, як здалося спочатку. Під час розслідування розкриваються дуже дивні і зовсім не очікувані факти (зокрема, її кохання до простого провінційного вчителя музики). Інтрига витримана до кінця, а фінал є зовсім несподіваним.

9. Соціальна фантастика Яни Дубинянської

Цікавими, на наш погляд, є фантастичні твори Яни Дубинянської (1975 р. н., народилася в Криму, у Феодосії, мешкає в Києві), яка пише російською та українською мовами, авторка понад 15 романів. Привертає увагу зокрема її повість «Дружини привидів» (2003, права на екраніза-

цію повісті купила російська компанія Централ Партнершип). В анотації до українського перекладу повісті (2008) (переклад Ірини Калити) зазначено, що в ній зображено дві безіменні тоталітарні держави, прообразами яких явно стали СРСР і США. На секретній ядерній базі «через стихійні лиха» відбувається пожежа, лише завдяки «нашим» бравим хлопцям загрозу катастрофи вдається ліквідувати. Але самі пожежники гинуть, щоб згодом з'явитися в зоні катастрофи вже «фантомами-відбитками», інакше кажучи – привидами. Кожен привид – «інформаційна матриця», яка впливає на всі органи почуттів людини, з якою побажає зайти в контакт. Фантоми можуть їсти й пити, вони цілком тілесні (і місцеві повії інколи обслуговують їх «за так», задля задоволення).

Фантоми-відбитки, заради яких приїжджали в цю зону їхні дружини (зокрема і головна героїня), незважаючи на радіацію, – це матеріалізовані душі загиблих, які уособлювали той ідеал чоловіка для жінки, який вона кохала. Алегорія ідеальних «фантомів-відбитків» – матеріалізованих душ у фантастичній Ф-зоні далеко не ідеальних чоловіків – набагато сумніша у реальному світі: чоловіки, для яких головною справою життя (через обов'язок, патріотизм чи гроші) стає війна, залишають на цій війні свою душу, і навіть залишаючись фізично живими, повертаються у свої сім'ї мертвими духовно – бездушними, більше не здатними відчувати таких необхідних для повноцінного людського життя почуттів як любов до дружини й власної дитини. І ці наслідки для людства є фатальними, незворотними, як і фізичне знищення. Фінал повісті досить неочікуваний, і цей факт додає їй привабливості.

10. Висновки

Звичайно, що в межах однієї статті неможливо охопити неохопне, а тому сподіваємося, що нам вдалося викликати зацікавлення у читача до сучасної української літератури, що і було основним нашим завданням.

Література:

1. Андрухович Юрій (2015) *Тут похований Фантомас*. Брустурів: Дискурсус.
2. Винничук Юрій (2012) *Танго смерті*. Харків: «Фоліо».
3. Дубинянська Яна (2008) *Дружини привидів*. Київ: Нора-друк.
4. Кононенко Євгенія (2008) *Імітація*. Київ: «Кальварія».
5. Костенко (2011) *Записки українського самашедшого*. Київ: «А-ба-ба-га-ла-ма-га».
6. Костенко Ліна (1989) *Вибране*. Київ: «Дніпро».
7. Лис Володимир (2016) *Століття Якова*. Харків: «Клуб Сімейного Дозвілля».
8. Лис Володимир (2018) *Соло для Соломії*. Харків: «Клуб Сімейного Дозвілля».
9. Матіос Марія (2011) *Майже ніколи не навпаки*. Львів: «Піраміда».
10. Роздобудько Ірен (2013) *ЛСД. Лицей слухняних дружин*. Харків: «Клуб Сімейного Дозвілля».

References:

1. Andrukhovych Yurii (2015) *Tut pokhovanyi Fantomas* [Fantomas is buried here]. Brusturiv: Dyskursus. (in Ukrainian)
2. Vynnychuk Yurii (2012) *Tango smetri* [Tango of death]. Kharkiv: «Folio». (in Ukrainian)
3. Dubynianska Yana (2008) *Druzhyny pryvydiv* [Ghost wives]. Kyiv: Nora-druk. (in Ukrainian)
4. Kononenko Yevheniia (2008) *Imitatsiia* [Imitation]. Kyiv: «Kalvariia». (in Ukrainian)
5. Kostenko Lina (2011) *Zapysky ukrainskoho samashedshoho* [Notes of the Ukrainian Crazy Man]. Kyiv: «A-ba-ba-ha-la-ma-ha». (in Ukrainian)
6. Kostenko Lina (1989) *Vybrane* [Selections]. Kyiv: «Dnipro». (in Ukrainian)
7. Lys Volodymyr (2016) *Stolittia Yakova* [Age of Jacob]. Kharkiv: «Klub Simeinoho Dozvillia». (in Ukrainian)
8. Lys Volodymyr (2018) *Solo dlia Solomii* [Solo for Solomiya]. Kharkiv: «Klub Simeinoho Dozvillia». (in Ukrainian)
9. Matios Mariia (2011) *Maizhe nikoly ne navpaky* [Almost never the other way around]. Lviv: «Piramida». (in Ukrainian)
10. Rozdobudko Iren (2013) *LSD. Litsei slukhnianykh druzhyn* [LSD. Lyceum of obedient wives]. Kharkiv: «Klub Simeinoho Dozvillia». (in Ukrainian)